

9. 9. APRIL 1940 FEMTEKOLLONNENES DAG

Den Norske Frimurerorden med allierte storlosjer var i løpet av årene blitt en verdensomspennende organisasjon. Særlig var forbindelsen til USA og England blitt styrket.

Vi som står utenfor kjenner lite til hvordan det internasjonale samarbeide fungerer. Når stormesteren blir intervjuet sier han alltid at Den Norske Frimurerorden er en selvstendig norsk orden som ikke er avhengig av eller styres av utenlandske krefter. Vi kjenner imidlertid fra stormester Færdens opptreden og hendelsene i august 1921 som er beskrevet tidligere, at norsk frimureri styres av en overordnet instans som vi antar befinner seg i utlandet.

Den Norske Frimurerorden har mottatt konstitusjonspatent, først fra England i 1749 og senere fra Sverige i 1891. Enhver storlosje som hører til frimureriets verdensomspennende nett har underskrevet en underkastelses-erklæring som binder storlosjene til en felles ledelse og til et samordnet læresystem for personlig utvikling. Plikten til taushet og kravet til lydighet er rettet mot denne ledelse. Forpliktelsen overføres fra storlosjene videre til de enkelte lokale losjer og til medlemmene.

Innenfor fellesskapet kan medlemmene fritt besøke utenlandske losjer dersom han er utstyrt med frimurerpass. Det må bety at alle er underlagt den samme taushetsplikt og de samme krav til lydighet. Uten denne felles forpliktelse ville besøk fra fremmede losjer kunne avdekke hemmeligheter og derfor ikke kunne gjennomføres. Underkastelseserklæringen binder systemet sammen og knytter det til en overordnet leder. Dette gir organisasjonen internasjonal makt og indre styrke.

For hver fremmed storlosje som Den Norske Frimurerorden har forbindelse med er det oppnevnt en herværende representant og en representant på den fremmede losjens hjemsted. Det skulle i 1939 gi 93 norske internasjonale ambassadører. Ikke alle representanter er oppnevnt.

Noen av våre øverste militære sjefer er oppnevnt som herværende representanter for utenlandske storlosjer. I matrikkelen for 1939 finner vi:

***Generalmajor Ivar Aavatsmark**, Stormesterens Prokurator, statsråd, kommandant på Akershus festning, repr. for The Supreme Council 33 and last Degree Scottish Rite for the Northern Masonic Jurisdiction, Boston, USA, og representant for The Grand Lodge of Montana, Hellena, USA.,

***Major O. Brinchmann Hansen**, repr. for Grande Lodge of Rhode Island & Providence Plantation. Providence, USA.

***Generalmajor Gustav Grüner**, repr. For The Grand Lodge of Utah, Salt Lake City, USA.

***Generalmajor Jacob Hvinden Haug**, repr. For Grand Lodge of Virginia, Richmond, USA, og Grand Lodge of Soberana, de Porto Rica, San Juan.

***Oberst Marcus Pettersen** repr. For Grand Loggia de Chile, Santiago. 5

Lojalitet til utenlandske brødre

Kong Oscar II's norske frimurerbrødre ble i 1880- og 90-årene mistenkt for å gå svenskekongens ærend mot Norges interesser. Kommanderende General ble den gang fra Stortinget spurt direkte om han hadde etterkommet ordre fra Kong Oscar II, som følge av sitt frimureri, noe han benektet.

Blant de mektige brødre i vest, omkring 1940, finner vi den engelske konge George VI som regjerte fra 1936 til 1952. Han rangerte høyest innen det verdensomspennende frimureri. Daværende marineminister senere statsminister Winston Churchill hadde vært frimurer tidligere. Presidenten i USA, Franklin D. Roosevelt, var en fremtredende frimurer med den 32. grad. Det tilsvarer den XI grad i det svenske system.

Norge i 2. Verdenskrig

Da de krigførende parter England og Tyskland, fattet interesse for norsk territorium våren 1940, hadde generalstaben gjennom lang tid bygget opp den hemmelige hæren rettet mot "*indre fiender*", samtidig som de hadde satt verneplikthæren ut av spill. Verneplikthæren besto av vernepliktig og frivillig norsk ungdom. Den hadde ingen spesiell politisk legning utover et nasjonalt sinnelag. Den møtte til mobiliseringsplassene uten innkalling. Målet var å kaste overfallsmennene ut av landet.

Åpent for invasjon

Etter 1935 var den politiske venstresiden ingen trussel mot det etablerte samfunn. Europa var i krig fra høsten 1939. Den hemmelige hæren forble imidlertid intakt og de ubrukelige geværene og kanonene ble ikke satt i brukbar stand slik nasjonale hensyn og den stadig mer truende situasjon skulle tilsi. Intet ble gjort for å rette på disse selvforskyldte svakhetene ved vårt forsvar. Tatt i betraktning den kritiske situasjon som utviklet seg i Europa frem til 1940, må en fortsatt avvæpningen av verneplikthæren sees som et forsøk på å legge landet åpent for invasjon. I noen korte avsnitt vil jeg nevne noen episoder som burde ført til en opptrapping av den norske forsvarsberedskap.

Den 12. 1
annekterte han
diskuterte genera
og Ordensvernet
en delvis mobil
brukes til innkall
som da skulle s
oppsett når et s
pålitelige, ble d
mobilisering må
lenger tid. 1

3. distriktskom
ubrukelige geve
forholdene nå v
Kommanderend
sikkerhetsvakter
at resten av våp

Situasjonen i E
britiske militær
overføre store
Stavanger, Berg
note til de skan
norsk farvann
allierte krigsrå
Planen inklud
malmfeltene.
ødelegge veier
fredsslutninger
for aksjonen va

Så sent som de
utenriksminist
å bryte norsk r

Den 8
var planen at
landgangsstyrk
hadde som må

Den 12. mars 1938 gikk Adolf Hitler inn i Østerrike. Høsten samme år annekterte han Sudetenland som hørte til Tsjekkoslovakia. Her hjemme diskuterte generalstaben mobiliseringsordningen. På grunn av Sikkerhetvaktene og Ordensvernet som skulle være hemmelige, var det vanskelig å gjennomføre en delvis mobilisering. Det ble diskutert hva slags konvolutter som kunne brukes til innkallingen, offentlige konvolutter, eller nøytrale blanke konvolutter som da skulle sendes uten frimerke. Postverket protesterte. Det ville vekke oppsikt når et stort antall slike konvolutter gikk ut. Ikke alle postbud var pålitelige, ble det bemerket. Så sent som i 1939 var det klart at en delvis mobilisering måtte skje pr. brev eller ved personlig kontakt, selv om det ville ta lenger tid. ¹

3. distriktskommando i Trondheim, mente våren 1939 at ordningen med ubrukelige geværer medførte betydelige ulemper ved mobilisering og at forholdene nå var ganske annerledes enn i 1918. Den 19. mai 1939 vedtok Kommanderende General at det antall våpen som trengtes til å sette opp sikkerhetsvakter og luftforsvar ved mobilisering skulle klargjøres, underforstått at resten av våpnene fortsatt skulle lagres i ubrukelig stand. ²

Situasjonen i Europa tilspisset seg. Den 2. og 3. januar 1940, utredet den britiske militære ledelse muligheten av å okkupere de svenske malmleiene og overføre store styrker til nord og midt Sverige, I planen inngikk å okkupere Stavanger, Bergen, Trondheim og Narvik. Den 6. januar 1940 ble det sendt en note til de skandinaviske regjeringer om at britene ville stoppe malmeksporten i norsk farvann Sverige nektet å samarbeide om dette. 5. februar vedtok det allierte krigsråd å sende hjelp til Finland som kjempet mot Sovjetunionen. Planen inkluderte okkupasjon av byene fra Stavanger til Narvik og de svenske malmfeltene. Svenskene erklærte at de ville rive opp jernbanelinjen og ødelegge veiene østover. Planen skulle settes i verk 20. mars. Så kom fredsslutningen mellom Finland og Sovjetunionen og det angitte hovedmotiv for aksjonen var borte. ³

Så sent som den 5. april møtte den engelske og den franske sendemann opp hos utenriksminister Koht hvor de meddelte skriftlig at de allierte kunne bli nødt til å bryte norsk nøytralitet for å stoppe malmeksporten fra Narvik.

Den 8. april 1940 la engelskmennene ut miner i norsk farvann, deretter var planen at de skulle vente på tysk reaksjon. En engelsk flåtestyrke med landgangsstyrker ombord, ca. 100 000 mann, lå klar i engelske havner, de hadde som mål å okkupere Norge. ⁴

For det første, når generalstaben i denne situasjon ikke var villig til å gjøre mobiliserings ordningen effektiv eller å bringe verneplikthærens våpen i skyteklar stand, er dette, slik situasjonen ble oppfattet, åpenbart en forberedelse til å slippe engelske og franske tropper inn i landet uten å øve motstand, for øvrig en tanke som var bifalt av Arbeiderpartiets ledere.

For det andre bar Arbeiderpartiregjeringen det konstitusjonelle ansvar for at forberedelser på å møte den forventede invasjonen ikke ble gjennomført.

For det tredje kan frimureriet bruke sitt kjennskap til regjeringens unnlaterelser som et pressmiddel.

Norges Geografiske Oppmåling sorterte under generalstaben. Den godkjente i januar 1940 salg av store kartserier til England. Da var allerede store kvanta norske kartet solgt til Tyskland, tross for regelen om at kartet ikke skulle selges til land som var i krig. 6

General Wilhelm Keitel i Wehrmacht har fortalt at det den 23. februar 1940 ble dannet et arbeidsutvalg som skulle forberede invasjonen av Norge. Forberedelsene ble dekket som en intern våpenøvelse, Weserübung, i tyske farvann. Bare få personer blant de øverste tyske militære ledere visste at de innlastede tropper hadde som mål å okkupere Danmark og Norge.

Adolf Hitler sendte sin mann, oberst Hans Piekenbrock til København 3. april hvor han møtte Quisling. Piekenbrock ble meddelt at en engelsk invasjon var ventet og at det var i Norges interesse at tyskerne kom først. Quisling ga under dette møte feilaktige opplysninger om forsvaret av Narvik.

Quisling mente at en tysk okkupasjon burde omfatte hele Norge og ikke bare det sørlige del. Hvis de tyske skip kom overraskende ville de ikke bli beskyttet i første omgang, mente Quisling, forøvrig hadde han folk fra sitt parti plassert i forsvaret, tyskerne ville derfor ikke møte sterk motstand. 12

Den 7. april oppdaget engelske fly at de tyske skipene gikk ut og satte kursen nordover. Norske journalister mottok meldinger om skipenes bevegelser og det ble diskutert i avisene hvor mon alle disse skipene hadde tenkt seg?

Mange, blant dem etterkrigstidens første generasjons historie forskere, har gitt uttrykk for at regjeringens passivitet kom av arbeiderbevegelsens generelle antimilitære holdning og regjeringens manglende bevilgninger til Forsvaret. Dette siste er ikke riktig. Bevilgningene til forsvaret økte fra 316 millioner kroner i 1934 - 35 til 486 millioner kroner i 1939 - 40. 200 millioner kroner ekstra ble bevilget etter krigens utbrudd. Det var store penger den gang, men ikke tilstrekkelig til å rette opp forfallet som strakte seg tilbake til tider lenge før Arbeiderpartiet overtok regjeringmakten.

Krigshand
gjentas he
Jeg velger
provoserer
virket inn
forsvaret n

Den nye
tilhørte Ar
9. April. M
borte. Det
stearinlys.
husket på å
kom ikke in
nærheten.

Ma
var postlag
gang og på
gjennom r
kjennskap t
våpen ved f

Vi fastslår
mottagelsen
arbeiderpart
Tys

Ukjente krig
kvelden den
være tyske,
Fredrik Will
om å skyt
Batterisjefen
i flomlys fra

Oberst Birge
Blücher tidli
kaptein And
senket Blüch
hele Østfold
geværene og

Krigshandlingene i Norge er utførlig behandlet i litteraturen. De skal ikke gjentas her. Derimot er femtekolonnenes virksomhet et nytt interessant område. Jeg velger med hensikt å beskrive et utvalg hendelser som kanskje vil virke provoserende på mange. Hensikten er å vise hvordan lojalitet til frimureriet har virket inn på krigshandlingene. Det er innlysende at en som tjenestegjør i forsvaret må forplikte seg til lojalitet til staten og ingen andre.

Den nye forsvarsminister, oberst i infanteriet, Birger Ljungberg som ikke tilhørte Arbeiderpartiet, beordret delvis mobilisering tidlig på morgenen den 9. April. Mens brevene ble skrevet ut på Akershus Festning, ble elektrisiteten borte. Det ble mørkt og det viste seg umulig å skrive ut innkallelene med stearinlys. Arbeidet ble etter planen overført til Smestad Hotell. Ingen hadde husket på å melde fra til hotellet som var fullt av gjester. Mobiliseringsgruppen kom ikke inn, den ble stående utenfor. Heldigvis bodde et medlem av gruppen i nærheten. Han inviterte alle hjem til seg hvor innkallingene ble skrevet ut.

Mannskapene ble innkalt med fremmøtedag den 11. april. Før brevene var postlagt var kampene mellom tyske sjøstridskrefter og norsk kystforsvar i gang og pågikk hele natten. Det ville være naturlig å beordre full mobilisering, gjennom massemedia. Forsvarsministeren, som oberst, hadde uten tvil kjennskap til at de mannskapene han i så fall innkalte, ikke ville få utlevert våpen ved fremmøte.

Vi fastslår at en engelsk invasjon var forberedt fra engelsk side og at mottagelsen av de engelske styrkene var forberedt av både arbeiderpartiregjeringen og av generastaben.

Tyskerne kom imidlertid først og nøt godt av tilretteleggelsen.

Ukjente krigsskip ble observert av vaktfartøyer i ytre Oslofjord klokken 23. om kvelden den 8. April. Rauøy Fort skjøt varselskudd. Skipene som viste seg å være tyske, passerte Bolærne Fort i 3 600 meters avstand. Fortsjefen, major Fredrik Wilhelm Færden som hadde IX grad i St. Andreaslogen nr 1, ga ordre om å skyte med brissand granater straks skipene kom i skytefeltet. Batterisjefen, K. A. Telle skjøt allikevel varselskudd først. Mens fortet lå badet i flomlys fra skipene gled de inn i tåken.

Oberst Birger K. Eriksen på Oscarsborg festning senket det nybygde slagskipet Blücher tidlig på morgenen 9. April. Jeg mener å huske at Eriksen måtte vekke kaptein Andersen i Drøbak, den pensjonerte sjefen for torpedo-batteriene. Han senket Blücher. Oscarsborg ble erobret fra landsiden 10. April. Dermed var hele Østfold regionen avvæpnet hva verneplikthæren angikk. Viktige deler til geværene og kanonene falt i tyskernes hender.

I Bergen var Willoch sjef. Han fortalte til sin nevø, senere statsminister Kåre Willoch: hva som skjedde. De fleste soldatene hadde hatt 48 dagers rekruttskole for 10 - 15 år siden. Av befalet kom mange til festningen bare få dager i forveien etter å ha vært ute av tjeneste i 22 år uten noen repetisjonsøvelse. Da det tyske angrepet kom hadde festningen 1/3 av full bemanning. Willoch hadde bedt om at miner ble lagt ut, at torpedobatteriet ble bemannet og om en infanteristyrke til forsvar av landsiden. Alt ble avslått.

Willoch beordret ild mot fremmede fly som fløy ulovlig over festningens område. For det fikk han en alvorlig reprimande av admiral Diesen.

Kommanderende Admiral Henry Edward Diesen hadde IX grad i losje nr. 8. 5

Tyske skip ble observert den 9. april om morgenen. De signaliserte at de kom som venner, men da de ble beskyttet, svarte de med en morderisk artilleriild og flyangrep, som allikevel ikke gjorde stor skade. Krysseren "Köningsberg" ble skutt i brann, men så ble strømmen tatt i Bergen og festningen hadde ikke noe nødstrømaggregat. Parafinlamper ble tatt i bruk ved kanoner og på kommandoplassen, men lyskasterne kunne ikke brukes. Festningen ble tatt fra landsiden. 11

Overgivelsen av Agdenes fort utenfor Trondheim fikk stor betydning fordi festningen var intakt og straks ble bemannet med tyskere. Det hundret engelskmenn og franskmenn i å komme med forsterkninger til Trondheim. Siden slagfjærene til geværene i distriktet lå lagret på Agdenes ble værneplikthæren i hele Sør-Trøndelag avvæpnet før den rakk å bli mobilisert.

General Laurantzson, sjef for 5. divisjon i Trøndelag, reiste til Værnes og lot alt sitt utstyr stå igjen intakt i Trondheim. Han ga ordre om at alle forberedelser til mobilisering skulle stoppes og at magasinene ikke skulle flyttes ut av byen slik det var gjort forberedelser til. Han uttalte at tyskerne kunne oppfatte det som en uvennlig handling. 9

Jacob Ager Laurantzson, generalmajor, hadde VI grad i losje nr. 9. 5

Engelske krigskip beskjøt fortene på Agdenes. Da ilden ble besvart forsto de at tyskerne hadde inntatt fortene. Skipene trakk seg derfor tilbake. I Trondheim kunne tyskerne overta tungt norsk utstyr som de hadde sterkt behov for.

General Jacob Hvinden Haug var sjef for 2. divisjon og var distriktskommandosjef for Oslo området. Han disponerte fire Gardekompanier hvorav ett var på øvelse på Terningmoen. Det var viktig å forsterke forsvaret av Fornebu som ble angrepet kl. 7.30. Her lå det en norsk styrke på 110 mann.

Garden fikk ved
tilbakekalt kl 8
Christian Halbo
Gardesjefen Joh
Framrykkingen
Lysakerelva. D
tyskere passert

4. Gard
ordre om å gå ti
i land fra Blüch
Som ne
helt fra kong C
Thaulow Peters

Kapitulasjonen
over telefon ti
plasskommand
militær sjef i
fortsette med n
Schnit

Quisling da
Klokken 19.30
hadde tatt mak

"Å redde lan
det opp i"

Fredrik Prytz

Anton Frede
Trøndelag, ha

Samarbeid
Gardesjef Gr
med tyskerne
til tjeneste f
gardeoffisere
Graff Wang
riksdepartem
general Enge

Garden fikk ved 5.30-tiden ordre om å dra til havneområdet i Oslo. Ordren ble tilbakekalt kl 8.00. Ved 8.30-tiden ble 2. Gardekompani under ledelse av Christian Halbert Hielm Winsnes, beordret om å rykke fram mot Fornebu. Gardesjefen Johan Peter Graff Wang, fikk Winsneskompaniet av gårde kl 9.30. Framrykkingen forgikk med busser og de valgte veien om Røa og langs Lysakerelva. Det gikk tre timer før de kom til Lysaker. Da hadde 4 - 500 tyskere passert innover Drammens-veien på vei mot Oslo.

4. Gardekompani under ledelse av Axel Jacob Thaulow Petersson fikk ordre om å gå til Digerud ved Nesodden for å ta seg av tyskere som var reddet i land fra Blücher.

Som nevnt tidligere var Hvinden Haug frimurer og medlem av ordenen helt fra kong Oscar II's dager. Winsnes hadde den VIII grad i losje nr 8, og Thaulow Petersson var seremonimester og hadde VIII grad i losje nr 9. 7

Kapitulasjonen i Oslo foregikk på Akershus festning. Regjeringen ble orientert over telefon til Hamar. Tyskerne anerkjente oberst i festningsartilleriet og plasskommandant på Akershus festning Hans Peter Krag Schnitler som norsk militær sjef i Oslo. Garden skulle holde orden i byen og luftvernet skulle fortsette med norsk mannskap, men skulle bare skyte på engelske fly.

Schnitler hadde VIII grad i losje nr. 1. 5 7

Quisling danner regjering

Klokken 19.30 den 9. april sto Quisling frem i NRK og proklamerte at han hadde tatt makten og dannet regjering for som han sa:

"Å redde landet ut av den desperate situasjon som våre politikere hadde brakt det opp i"

Fredrik Prytz ble finansminister i Vidkun Quislings Regjering.

Anton Frederik Winther Jakhelln Prytz, kaptein, Storfosen Gods, Sør-Trøndelag, hadde VIII grad i losje 8. 5

Samarbeid med tyskerne

Gardesjef Graff Wang og kommandant Schnitler innledet et nært samarbeid med tyskerne og Quisling. Sistnevnte ba om å få avgitt gardekaptajn Winsnes til tjeneste for seg, Winsnes var medlem av Nasjonal Samling. To andre gardeoffiserer oppsøkte Quisling for å avlegge troskapsed. Quisling innkalte Graff Wang og krevde at Garden skulle holde vakt utenfor Stortinget, utenriksdepartementet og foran hotell Continental hvor han selv og den tyske general Engelbrecht holdt til.

31. VÅPENARSENAL OPPDAGES

Det gikk som nevnt 30 år, frem til 7. november 1978, før den vanlige nordmann fikk mistanke om at noe uregelmessig foregikk. Det hele skyldtes en tilfældighet. Uten den ville de hemmelige militære maktgruppene sannsynligvis vært like hemmelige i dag.

Politiet hadde mistanke om at Meyer drev med hjemmebrenning. De inviterte Verdens Gang til å bli med på en husundersøkelse. Hjemmebrent fant de ikke, derimot kom politiet over en stor våpensamling. Forsvaret nektet først for at de hadde noe med våpnene å gjøre. Etter en tid endret forsvarssjefen standpunkt. Han kom med en ny forklaring, en innrømmelse. Ved at forsvaret tok belastningen gikk det bakenforliggende hemmelige skikt fri. Omstendighetene ble bare delvis oppklart. Ingen fikk mistanke om at medlemmer av Ordenen var implisert i de hemmelige styrkene og at selve frimurerordenen kanskje var den egentlige drivkraften.

Journalistene Inge Sørensen, Arve Nilsen, og Terje Jansen, slo våpenfunnet opp over tre hele sider i Verdens Gang.

Nok til en privat krig

"Saken mot Meyer dreier seg ikke lenger om bare hjemmebrenning. I går fant politiet et helt arsenal med våpen i et hemmelig rom i villaen til Meyer på Skøyen."

Smugling eller kommandorede

"Er dette våpensmugling, eller har det hemmelige rommet i villaen fungert som en slags kommandosentral som skulle tas i bruk i en viss situasjon? ...Det meste av ammunisjonen er produsert så sent som i 1970 årene."

Det hemmelige rom lå i kjelleren dekket av en vegg bak et garderobe-skap. Veggene gikk tilside hvis man trykket på to ulike punkter samtidig. Her fantes alt fra maskingevær, mitraljøser, maskinpistoler, en lang rekke geværer, antipanservåpen, granater, pistoler, revolvere, kniver og flere hundre kilo med ammunisjon. Det ble også funnet en radiosender og en mottager. En antenne raget over villaen. Det virket som om sender- og mottagerutstyret var intakt. Fra det hemmelige rommet førte en underjordisk flukt vei ut i det fri, uten at utgangen kunne sees utenfra. 1

Meyer knyttet til frimureriet

Meyer gikk inn i frimureriet i siste halvdel av 1950-årene omtrent på den tid han ble trukket inn i de hemmelige bevæpnede styrker. I matrikkelen for 1972 hadde han IX grad i logen St. Olaus til de tre Søyler i Oslo hvor han var vikar

for "Første Bevogtende Broder". Etter 1983 er han ikke å finne i noen matrikkel.

Det leder tanken hen mot at Meyer antagelig måtte avlegge forpliktende ed til frimureriet som sikkerhet for sin lojalitet, før han kunne overta som Stay-Behind leder. Likeledes at han ble unnsagt av sine brødre og strøket av matrikkelen fordi brødrene ønsket å distansere seg fra Meyers handlinger etter at våpenlageret var blitt oppdaget. Stay-Behind styrker ble som nevnt tidligere etablert i de fleste Vest Europeiske land i årene etter siste verdenskrig. CIA sto bak denne makt-oppbygging som verken Kongressen eller de respektive lands nasjonal-forsamlinger hadde kjennskap til. Aftenposten meldte den 8 november at Meyer hadde sagt seg villig til å gi en fullstendig forklaring om alle forhold, dersom han fikk lov å konferere med sin forsvarer høyesterettadvokat Olav Hestenes og noen andre personer. 2 Olav Hestenes hadde X grad i Den Norske Store Landsloge og tilhører St Olaus til den hvite Leopard i Oslo. I et intervju i Arbeiderbladet, v/ Erling Borgen 14. november, ble høyesterettadvokaten stilt en rekke spørsmål som han besvarte:

"Kjenner De den fulle og hele sannhet når det gjelder Meyers forhold til den militære etterretningstjeneste?"

"Ja, det gjør jeg. Men i dette tilfelle har jeg faktisk dobbelt taushetsplikt, som advokat, men også ved å ha påtatt meg min klients taushetsplikt overfor e-tjenesten."

"Tror du offentligheten noen gang får kjennskap til alle sider ved denne saken?"

"Nei, jeg tror ikke det. Og detaljopplysninger innenfor e-tjenesten er heller ikke nødvendig å få frem for å gi Meyer en rettferdig behandling."

"Er Meyers arbeid innefor e-tjenesten av oppsiktsvekkende karakter?"

"Nei, på ingen måte, det er helt regulær virksomhet i militær tjeneste." 3

I politiforklaringen hadde Meyer fremholdt at han var bundet av sitt taushetsløfte til etterretningstjenesten som han påsto at han tilhørte. Han kunne derfor ikke åpent forklare seg om alle forhold vedrørende de våpen som var funnet. Han påsto at de tunge militærvåpen som var beslaglagt i hans hjem var overlevert ham av Forsvarets etterretningstjeneste som han hadde hatt

tilknytning til i åre
skjules og lagres ho

Forsvarets overko
gjennomgått vanli
soldat. Han hadd
mobiliseringsdispo
i dag i tråd med va

Etter en tid ble d
feilaktig. En ny
knyttet til etterre
Meyer hadde mo
saken hadde sitt
35 våpen hvorav
var ifølge Meyer

Den feilaktige
representant Lar
november til Af

"Den feilaktige
av forsvarsmin
mellom publiku
saken sådd ber
etterretningstje
ministeren hon

Rolf Hansen fr

Forsvarssjefen
til det gylne K
Formannen i
jagerflyger un
etterspill:

"Jeg kan ikke
ved siden av
helt spesiell i
har med et er

tilknytning til i årene 1956 til 1964. Han oppfattet det slik at våpnene skulle skjules og lagres hos ham "i tilfelle et eller annet skulle skje med landet".

Forsvarets overkommando gikk straks ut med melding om at Meyer hadde gjennomgått vanlig militær førstegangstjeneste i Forsvaret som vernepliktig soldat. Han hadde i en periode ultimo 50-årene og primo 60-årene vært mobiliseringsdisponert for tjeneste i etterretningsstaben under krig, men at han i dag i tråd med vanlige aldersregler ikke er mobiliseringsdisponert i Forsvaret.

Etter en tid ble det fra Forsvarets overkommando påstått at denne melding var feilaktig. En ny melding gikk ut, her ble det hevdet at Meyer virkelig var knyttet til etterretningstjenesten. Den 18. november bekreftet Forsvaret at Meyer hadde mottatt 25 våpen fra e-tjenesten og opplyste samtidig at denne saken hadde sitt utspring i forhold som lå 20 år tilbake i tid. Det gjensto ennå 35 våpen hvorav 13 var registrert hos det offentlige. De resterende 22 våpen var ifølge Meyer for størstedelen importert fra utlandet.

Den feilaktige pressemelding ble tatt opp på politisk hold. Stortingrepresentant Lars Korvald Kr F., medlem av Utenrikskomiteen uttalte den 22. november til Aftenposten:

"Den feilaktige pressemelding som var godkjent av så vel forsvarssjefen som av forsvarsministeren var egnet til å skade det alminnelige tillitsforholdet mellom publikum og myndighetene. Dessuten har behandlingen av Meyer-saken sådd berettiget tvil om Forsvarets ledelse har tilstrekkelig kontroll med etterretningstjenesten, tilføyer Korvald, som imidlertid ønsker å gi forsvarsministeren honnør for at han åpent har erkjent at feil er begått." 4

Rolf Hansen fra Arbeiderpartiet var den gang forsvarsminister.

Forsvarssjefen Sverre Hamre, hadde VIII grad i St. Johanneslogen Olav Kyrre til det gylne Kjæde i Oslo.

Formannen i Stortingets forsvarskomite, Per Hysing Dahl, (H), tidligere jagerflyger under krigen, ble av NRK spurt om Meyer-saken vil få et politisk etterspill:

"Jeg kan ikke tenke meg det. Vi har her utvilsomt å gjøre med en person som ved siden av at han i en periode var "mobbfordelt" i e-tjenesten også har en helt spesiell interesse for forskjellige slags våpen. Helheten i bildet viser at vi har med et engangsfenomen å gjøre."

NRK ba formannen i SV, Berge Furre om en kommentar:

"Det er uhyre alvorlige og viktige saker som kommer for en dag. Og jeg må si at dette er andre toner fra forsvarsministeren. Senest onsdag nektet han for at det var noen slik sammenheng mellom Meyer og slike hemmelige grupper. Han har gang på gang det siste året benektet at det fantes noen slik organisasjon i dag og sagt at det var noe man hadde i 50-årene. Jeg vil også minne om at han i fjor satte politiet og landsvikloven på SV og Ny Tid fordi vi var på sporet etter noe av dette. Det ser ut til å være en stor og omfattende organisasjon som ikke står under noen slags politisk ledelse."

Det kom frem i avisene at verken statsminister Odvar Nordlie eller forsvarsministeren hadde kjennskap til at det fantes hemmelige forsvarsgrupper.

I et leserinnlegg i VG, opplyser tidligere statsminister Per Borten (Sp) at han ikke hadde kjennskap til *"disse hemmelige gruppene"*. Det hadde heller ikke formannen i Stortingets utvidede Utenrikskomité, Reiulf Steen, tidligere utenriksminister Sverre Stray eller justisminister Schweigaard Selmer. Under rettsforhandlingene i Larvik i forbindelse med hjemmebrenner-saken opplyser Aftenposten, 21. februar 1980:

"Meyer ga i gårsdagens rettsmøte en illustrasjon på hvorledes han følte seg i den første tid etter arrestasjonen. Han kom i en voldsom lojalitetskonflikt med seg selv etter at e-tjenesten hadde frasverget seg kjennskap til ham og det gikk endog så langt at han fryktet for å bli likvidert av myndighetene på grunn av hva han visste og den vending saken tok..."

Jeg var under et umenneskelig press da jeg ble overført til Drammens kretsfengsel i midten av november 1978 og min sinnstilstand var slik at jeg fryktet for å bli likvidert," sa han i retten. *"Av den grunn nektet jeg en tid å spise i fengslet fordi jeg var redd maten var forgiftet"*.

Aktor bryter inn: *"- Mener De virkelig, Meyer, at noe slikt kunne finne sted i 1978."*

"Ja, på det tidspunktet trodde jeg virkelig det. Jeg har opplevd og erfart en god del i årenes løp, mens De er en ung mann som ikke vet hva som foregår," svarer Meyer, som i varetektstiden også hadde følt seg under oppsikt av den sovjetiske etterretningstjeneste." 5

VG, v/ Inge Sørensen opplyste den 10. november 1978 at Meyer hadde tilhørt en *"CIA celle"*:

"En del av våpnene som ble opprettet over den tidligere CIA sjøgeriljagrupper som Sovjetunionen okkuper"

Etter det VG motstandsbevegelsen medlem av en slik eiendommer hadde at

Da CIA operasjonen mesteparten av våpen automatvåpen. Det beslagna i det hemme

Politiet mistet utlandet. Noen av våpenet er forbudt b har en enorm slagkraft

Meyer har oppstammer fra Forsvar forståelse med navn av store mengder kr sitter i dag i Forsvar

Politiet brakte de våpenrommet. Anklagen o

Kilder:

- 1 Inge Sørensen
- 1978
- 2 Aftenposten,
- 3 Erling Borg
- 4 Aftenposten,
- 5 Aftenposten,
- 6 Inge Sørensen

"En del av våpnene som er beslaglagt hos Meyer stammer trolig fra CIA celler som ble opprettet over hele Skandinavia i begynnelsen av 1950 årene. Det var den tidligere CIA sjefen, William Colby, som ledet arbeidet med å opprette geriljagrupper som skulle settes inn i sabotasje- og motstandskamp dersom Sovjetunionen okkuperte Norge.

Etter det VG har grunn til å tro var Meyer - med bakgrunn i motstandsbevegelsen under krigen og kjent som en glødende antikommunist - medlem av en slik motstandsgruppe. Meyer som disponerte en rekke medlemmer hadde ansvaret for å oppbevare et stort våpenarsenal.

Da CIA operasjonen ble avblåst av norske myndigheter, leverte Meyer inn mesteparten av våpnene. Han beholdt en god del av ammunisjonen og automatvåpen. Det er disse våpen som er stammen i det arsenal politiet beslagla i det hemmelige rom i Meyers villa.

Politiet mistenker Meyer for å ha innført enkelte våpen ulovlig fra utlandet. Noen av våpnene er av nyere dato, og stammer med sikkerhet ikke fra Forsvarets lagre. Meyer var bl. a. i besittelse av et rakettgevær av helt ny dato. Våpenet er forbudt brukt i krig, ifølge Geneverkonvensjonen. Det er lydløst og har en enorm slagkraft p g a prosjektilets ekstremt høye hastighet.

Meyer har overfor politiet hevdet at hans befatning med våpnene som stammer fra Forsvaret er helt legal. Med andre ord han hevder at det var i full forståelse med navngitte personer i Det norske Forsvaret at han var i besittelse av store mengder krigsmateriell. ...En av de personer som Meyer har navngitt sitter i dag i Forsvarets etterretningsstab." 6

Politiet brakte de våpen som ikke tilhørte Forsvaret tilbake til det hemmelige rommet. Anklagen om ulovlig våpenbesittelse var trukket tilbake.

Kilder:

- 1 Inge Sørensen, Arve Nilsen og Terje Jansen *Verdens Gang*, 7. nov 1978
- 2 *Aftenposten*, 8. nov. 1978.
- 3 Erling Borgen *Arbeiderbladet*, 14. nov. 1978,
- 4 *Aftenposten*, 22. nov. 1978.
- 5 *Aftenposten*, 21. februar 1980.
- 6 Inge Sørensen. *Verdens Gang*, 10. nov. 1978. v/

"En del av våpnene som er beslaglagt hos Meyer stammer trolig fra CIA celler som ble opprettet over hele Skandinavia i begynnelsen av 1950 årene. Det var den tidligere CIA sjefen, William Colby, som ledet arbeidet med å opprette geriljagrupper som skulle settes inn i sabotasje- og motstandskamp dersom Sovjetunionen okkuperte Norge.

Etter det VG har grunn til å tro var Meyer - med bakgrunn i motstandsbevegelsen under krigen og kjent som en glødende antikommunist - medlem av en slik motstandsgruppe. Meyer som disponerte en rekke eiendommer hadde ansvaret for å oppbevare et stort våpenarsenal.

Da CIA operasjonen ble avblåst av norske myndigheter, leverte Meyer inn mesteparten av våpnene. Han beholdt en god del av ammunisjonen og automatvåpen. Det er disse våpen som er stammen i det arsenal politiet beslagla i det hemmelige rom i Meyers villa.

Politiet mistenker Meyer for å ha innført enkelte våpen ulovlig fra utlandet. Noen av våpnene er av nyere dato, og stammer med sikkerhet ikke fra forsvarrets lagre. Meyer var bl. a. i besittelse av et rakettgevær av helt ny dato. Våpenet er forbudt brukt i krig, ifølge Geneverkonvensjonen. Det er lydløst og har en enorm slagkraft p g a prosjektillets ekstremt høye hastighet.

Meyer har overfor politiet hevdet at hans befatning med våpnene som stammer fra Forsvaret er helt legal. Med andre ord han hevder at det var i full forståelse med navngitte personer i Det norske Forsvaret at han var i besittelse av store mengder krigsmateriell. ...En av de personer som Meyer har navngitt sitter i dag i Forsvarets etterretningsstab." 6

Politiet brakte de våpen som ikke tilhørte Forsvaret tilbake til det hemmelige rommet. Anklagen om ulovlig våpenbesittelse var trukket tilbake.

Kilder:

- 1 Inge Sørensen, Arve Nilsen og Terje Jansen *Verdens Gang*, 7. nov 1978
- 2 *Aftenposten*, 8. nov. 1978.
- 3 Erling Borgen *Arbeiderbladet*, 14. nov. 1978,
- 4 *Aftenposten*, 22. nov. 1978.
- 5 *Aftenposten*, 21. februar 1980.
- 6 Inge Sørensen *Verdens Gang*, 10. nov. 1978. v/

Meyer hadde tilhørt

32. DEN FJERDE TJENESTE

Under hele etterkrigstiden har det gått rykter om telefonavlytting av politikere og grupper på venstresiden i norsk politikk. Hver gang påstander om avlytting ble brakt på bane ble de kategorisk benektet av myndighetene, også fra stortingets talerstol. Først da tidligere statssekretær i høyreregjeringen, Han Henrik Ramm påsto at også han var blitt avlyttet, ble påstandene tatt alvorlig. Ramm er nå redaktør i tidsskriftet Norsk Oljerevy. Vernepliktig major Johan M. Setsaas antok at han var blitt både rom- og telefon avlyttet av krefter innenfor de hemmelige tjenester i 1980-årene. Både Ramm og Setsaas mener det finnes en "fjerde hemmelig tjeneste" med en operasjonsleder og at denne beskyttes av justdepartementet.

Tidligere partisekretær i Arbeiderpartiet. Ronald Bye har oppdaget grupper som arbeider illegalt innenfor de hemmelige tjenester. Han kaller det "en fjerde struktur. Vi regner ellers med Politiets Overvåkings Tjeneste, Forsvarets Etterretningstjeneste og Forsvarets Sikkerhetstjeneste.

Lund kommisjonen

I 1994 ble den såkalte Lund-kommisjonen oppnevnt av Stortinget for å verifisere eller avkrefte ryktene. Det var Høyres stemmer som gjorde det mulig å få flertall for forslaget. Hans Henrik Ramms påstand fikk dermed avgjørende betydning for oppnevningen. Kommisjonen med fem medlemmer ble ledet av høyesterettsdommer Ketil Lund. Kommisjonen skulle blant annet:

"granske alle forhold i forbindelse med påstander om at politiets overvåkings-tjeneste, Forsvarets sikkerhetstjeneste og Forsvarets etterretningstjeneste, eller personer knyttet til disse tjenester, har engasjert seg ulovlig eller irregulær overvåking av norske borgere." 1

Det oppsto strid om hvem som skulle være medlemmer av kommisjonen. Sammensetningen kunne virke inn på resultatet av undersøkelsen. Det ble gjort iherdige forsøk på å få historieprofessoren og tidligere Sosialistisk Venstrepartimannen Berge Furre satt utenfor. Han hørte til de kretser som den påståtte avlytting var rettet mot.

Fra forfatterens ståsted var det lett å se at det var korte bekjentskapslinjer fra ett av medlemmene av kommisjonen til Den Norske Frimurerordens øverste ledelse og til politiet som skulle granskes.

Frimurer som sikkerhetssjef

Fire måneder etter at kommisjonen var oppnevnt ble det utpekt en sikkerhetssjef for Stortinget som fikk ansvar for Lundkommisjonens sikkerhet.

Hans meritter innenfor kommisjonen og hans navn var trukket ut av Stortingets IV, ba vedkommende til de hemmelige tj

"Når jeg har g... Folkvords spørsmål vedkommende følt tjenester som var... tilsbetslofte, eller... og lydighet. Han l... nettopp han med si

Innbrudd

Den 28. september varslet innbrudd i... var sikkerhetsman... hadde brukt en sk... tiden de hadde til... som skjedde om... måned.

Stortinget sty

Det oppsto makt... hadde høyeste si... kingstjeneste ba... gamle DDR arkiv... av Lundkommisj... Justismini... sine stillinger. D... Stortinget hadde... Lundkommisjon... dokumenterer at... ulovlig telefon... fant derimot ikke

Frimurere b

Hans meritter innenfor de hemmelige tjenester var kjent. Han var blitt avhørt av kommisjonen og var omtalt fire ganger i kommisjonens rapport, men uten at hans navn var trukket frem.

Storingsrepresentant Erling Folkvord som tilhører Rød Valgallianse RV, ba vedkommende bekrefte eller avkrefte opplysningene om sin tilknytning til de hemmelige tjenester. han snarte:

"Når jeg har gitt et løfte, så gjelder det inntil døden." 2

Folkvords spørsmål var relevant. Det kunne herske tvil om hvilken institusjon vedkommende følte seg bundet til, sin arbeidsgiver Stortinget, de hemmelige tjenester som var under granskning, hvor han påsto at han var bundet av taushetsløfte, eller til frimureriet hvor han hadde forpliktet seg til både taushet og lydighet. Han hadde den VIII grad i losje nr 8. Mange fant det uheldig at nettopp han med sin bakgrunn, fikk operere i nær kontakt med kommisjonen.

Innbrudd

Den 28. september klokken 16:47 gikk alarmen i Stortingets vaktentral. Den varslet innbrudd i EØS-utvalgets lokaler i Akersgaten. I løpet av fem minutter var sikkerhetsmannskapene på stedet. Da var innbruddstvene forsvunnet. De hadde brukt en skrutrekker eller et stemjern for å komme seg inn. På den korte tiden de hadde til rådighet hadde de fått med seg to bærbare PC'er. Innbruddet som skjedde om høsten, ble hysjet ned. Det ble ikke kjent før i desember måned.

3

Stortinget styrker sin stilling

Det oppsto maktkamp mellom Stortinget og Justisdepartementet. Berge Furre hadde høyeste sikkerhetsklarering og Stortingets fulle tillit. Politiets Overvåkingstjeneste ba sine tyske kolleger om informasjon om Berge Furre fra de gamle DDR arkiver. Denne undersøkelse hadde som formål å svekke verdien av Lundkommisjonens rapport.

Justisministeren og sjefen for Politiets Overvåkingstjeneste måtte gå fra sine stillinger. Departementets ekspedisjonssjef valgte å si opp sin stilling. Stortinget hadde demonstrert sin makt og gikk styrket ut av striden. Lundkommisjonens rapport ble overlevert Stortinget den 28. mars 1996. Den dokumenterer at Arbeiderpartiet i samarbeid med overvåkings-politiet drev ulovlig telefon- og romavlytting av politiske motstandere. Lund-kommisjonen fant derimot ikke indikasjoner på at det fantes en fjerde hemmelig tjeneste.

Frimurere bak telefonavlytting

Rapporten går nøye inn på Asbjørn Mathiesens rolle i den tekniske side i avlyttingsprosessen. Mathiesen var aktiv motstandsmann under krigen og radioamatør med teknisk utdannelse. I 1945 ble han engasjert av Forsvarets chifferkontor i F. st. II for å arbeide med noen geheimschreibere som sto igjen etter tyskerne i den underjordiske bunkeren ved Ruseløkka skole. I 1946-47 bygget han ut et fjernskriver samband for politiet. Dette var begynnelsen til en etter hvert omfattende virksomhet hvor han blant annet bygget opp det såkalte grønne nett, et telefonsambandsnett for regjeringsmedlemmer og viktige personer i statsforvaltningen, ved siden av dette ble det installert avlyttingsutstyr. Lundrapporten sier:

"Mathiesen var aldri tilsatt i e-staben. I mer enn 20 år, frem til november 1967 arbeidet han uten noen skriftlig avtale som regulerte tilknytningsforholdet til staben. Han bygget opp stabens sambandssystem med et meget omfattende kabelnett, sentraler m. v. for telefon- og fjernskriver samband. Systemet synes etter hvert å ha blitt så omfattende, komplisert eller udokumenterbart at det ikke var tilgjengelig for andre sakkyndige uten Mathiesens bistand. Følgen av dette ser ut til å ha vært at han nærmest ble oppfattet som uunnværlig. Dette ga ham en posisjon innen staben som, på bakgrunn av de rykter virksomheten i bunkeren kunne gi grunnlag for, førte til spekulasjoner om hva han egentlig drev på med. Det bidro til dette at Mathiesen selv ser ut til å ha likt å opptre med en viss hemmelighetsfullhet, skape inntrykk av å ha mektige personer i ryggen. Det er åpenbart lite heldig at en enkeltperson kan opparbeide seg en slik posisjon i E-staben som Mathiesen hadde. Han kunne drive sin virksomhet uten noen form for innsyn eller kontroll. Opplysningen om at det var trukket en egen linje fra etterretningssjefens bolig til hans egen, uten at dette var kjent for sjefen, er uro vekkende.

Mathiesens posisjon har i seg selv bidratt til de rykter som er oppstått rundt avlyttings virksomheten i e-staben. Ledelsen har forsømt sitt ansvar ved ikke å bringe Mathiesens virksomhet under tilfredsstillende kontroll på et langt tidligere tidspunkt. Stabens maktesløshet illustreres ved opplysninger om at man flere ganger overveide å si opp avtalen med ham, men først kunne gjøre det da hans ekspertise ble overflødig ved overgang til digitalsamband " 4

Motsetninger mellom politiets overvåkingstjeneste og den militære etterretningstjeneste førte til brudd i 1967. Daværende statsminister Per Borten fra Senterpartiet løste problemene som oppsto ved å beordre Asbjørn Bryhn, lederen for overvåkingstjenesten som politimester i Bergen. Arbeiderpartimannen Vilhelm Evang fikk en stilling i NATO-hovedkvarteret i Paris. Nestleder Hans Ringvold hadde trådt tilbake noen år tidligere. Mesterspionen Alf Martens Meyer valgte å si opp sin stilling. Han ble invitert

til en ærefull r
samarbeidspartn
som hadde fung
etterretningsmes
mellom Asbjørn
konsulent for s
tekniske drift av
avlyttingssystem
Asbjørn Mathie
Sluttkoplingene
boken "Vi som
viktige person
embetsmenn, f
e-staben, ble a

Lund-rapp

"Det er på
bunkeren"...
anstrengelser
indikasjoner

Til å begynne
Proton kom
bruk. Sener
båndspillere
varighet på
spenningsfa
inne på linje
den kunne
Omkring 1
Vestkant.
montert fo
med Math
kontrakten

"Det var l
gjorde de
å være de
ham, ga
myndighe
Mathiese

den tekniske side i
n under krigen og
rasjert av Forsvarets
eibere som sto igjen
ka skole. I 1946-47
ir begynnelsen til en
gget opp det såkalte
lemmer og viktige
ble det installert

n til november 1967
nytningsforholdet til
t meget omfattende
and. Systemet synes
tumenterbart at det
bistand. Følgen av
annværlig. Dette ga
kter virksomheten i
n hva han egentlig
l å ha likt å opptre
mektige personer i
opparbeide seg en
rive sin virksomhet
t det var trukket en
n at dette var kjent

er som er oppstått
omt sitt ansvar ved
kontroll på et langt
opplysninger om at
først kunne gjøre
samband" 4

n militære etter-
ster Per Borten fra
e Asbjørn Bryhn,
er i Bergen.
O-hovedkvarteret i
oen år tidligere.
g. Han ble invitert

til en ærefull rundreise i USA hvor han fikk hilse på sine amerikanske samarbeidspartnere gjennom de mange aktive år. Det var et oppbrudd. Kanaler som hadde fungert i opptil 20 år gikk i oppløsning. Endringene må ha skapt et etterretningsmessig vakuüm. I november 1967 ble det inngått skriftlig kontrakt mellom Asbjørn Mathiesen og Forsvarsstaben. Etter avtalen var han teknisk konsulent for stabens telefon- og fjernskrivsystemer og ansvarlig for den tekniske drift av anlegget. Telefonlinjer fra den grønne sentralen var koplet til avlyttingssystemet. Koplingen ble ifølge boken *"Vi som styrer Norge"* utført av Asbjørn Mathiesen selv og en av hans medhjelpere som het Gunnar Hansen. Sluttkoplingene ble utført på en tid da ingen andre var tilstede. 5 Det påstås i boken *"Vi som styrer Norge"* at utenlandske ambassader, et utvalg av spesielt viktige personer i regjeringen, politiske aktører, Stortingsrepresentanter, embetsmenn, partikontorene, og personlige motstandere av sentrale personer i e-staben, ble avlyttet fra bunkeren. 5

Lund-rapporten sier:

"Det er på det rene at samtalen rent teknisk kunne avlyttes fra bunkeren"... "Det er opplysninger som tyder på at Asbjørn Mathiesen med små anstrengelser kunne lytte på dette nettet fra sin bopel"... "Kommisjonen har få indikasjoner på at avlytting faktisk skjedde". 7

Til å begynne med ble samtalen spilt over på lakkplater og skrevet av. Da A/S Proton kom med sin båndopptaker i begynnelsen av 1950-årene ble den tatt i bruk. Senere kom Tandberg med sine modeller. Frem til 1966 var 40 båndspillere tatt i bruk i bunkeren. De kunne ta opp 20 samtaler av en times varighet på en gang. 8 Mathiesen konstruerte en forsterker som skulle hindre spenningsfall under avlytting slik at abonnenten ikke kunne merke at noen var inne på linjen. Politiets avlyttingssystem på denne tid hadde den ulempen at den kunne etterlate avslørende signaler, for eks tilbakespilling av samtalen. Omkring 1952 ble det satt opp et fordelings skap på et gatehjørne på Oslo Vestkant. 40 linje par ble strukket dit fra bunkeren og 20 forsterkere ble montert for permanent å kunne avlytte utenlandske objekter. 8 Samarbeidet med Mathiesen sviktet av forskjellige grunner og den 29. oktober 1987 ble kontrakten med ham sagt opp. Lundrapporten beretter:

"Det var blant annet bare han som hadde nøkkel til koplingsboksene, noe som gjorde det vanskelig for andre å kontrollere systemet. Han ga også inntrykk av å være den egentlige sjef for tjenestens samband. Og dersom man klaget på ham, ga han inntrykk at å stå under beskyttelse av høyere politiske myndigheter, oftest statsministerens kontor. Kommisjonen bemerker her at Mathiesen, i den grad han installerte telefoner på det grønne nettet, faktisk

hadde statsministerens kontor som oppdragsgiver.

I ettertid ble det et problem for staben at Mathiesen ikke innleverte nøkler og kart over kabelnett da han fratrådte...En medarbeider på sambandsiden i Forsvarets overkommando har videre forklart at Asbjørn Mathiesen den første helgen etter at kontrakten var sagt opp likevel klarte å ta seg inn på sentralen på Sæter og fjernet all dokumentasjon på linjetrekkene. Disse forhold er ikke bekreftet av Asbjørn Mathiesen, vedkommende forklarte at det sommeren 1988, ble oppdaget at Mathiesen hadde fremført linje fra etterretningssjefens bolig frem til sin egen bolig, slik at dennes samtaler kunne avlyttes derfra. At avlytting skjedde er ikke bekreftet av Mathiesen selv.

Det er videre på det rene at Mathiesen fra sin bolig kunne gå inn på det grønne nettet for å foreta feilretting. Ifølge den foran omtalte medarbeideren på sambandsiden og kommisjonens sakkynndige var dette innrettet slik at han kunne lytte på samtaler fra nettet derfra. Dette har Asbjørn Mathiesen benektet. Han har allikevel bekreftet at det var forholdsvis enkelt og lett tilgjengelig tilleggsutstyr som skulle til dersom avlytting skulle skje.”⁹

I Den Norske Frimurerordens matrikkel for 1967 finner vi en Asbjørn Mathiesen som nytt medlem av St Johanneslogen St Olaus til de tre Søylar. Han er i dag representant for Gran Logia Valle de Mexico og er hedret med den X* (X grad med stjerne). En ved navn Gunnar Hansen gikk i 1967 inn i St Johanneslogen St. Olaus til de tre Roser. Han har i dag X* og er tildelt Den Norske Frimurerordens hederstegn. ¹⁰

Med forbehold om navneforveksling er det nærliggende å tro at frimurerordenens hederstegn er tildelt de to brødre for aktiv innsats i de hemmelige tjenester.

Tidligere statssekretær i Forsvarsdepartementet, Oddmund Hammerstad mener at deler av den militære e-tjeneste fortsatt er unndratt demokratisk styring og kontroll. Det sier han til Aftenposten den 11. desember 1996. Han hevder at Stortingets kontrollkomite ikke greide å komme til bunns i saken under høringen av forsvarsminister Jørgen Kosmo og tidligere forsvarsminister Per Ditlef-Simonsen - e-tjenesten lider under at flere opptrer uryddig og har uformelle kontakter på det politiske plan. Disse personer inngår i nettverk utenfor tjenesten, sier Hammerstad. Han mener det eksisterer "Frie grupper" innenfor tjenesten som er unndratt kontroll - Noen kaller det en fjerde tjeneste. Men dette er skjøvet ned på dypet. Det gjelder meget alvorlige ting som undergraver vårt lands demokratiske prosesser, og er en fare for enkeltpersoners rettsikkerhet, sier Hammerstad. I løpet av de siste årene har jeg fått mye kunnskap fra primærkilder om dette. Han mener det er mulig å få kartlagt saken bedre i Kontrollkomiteen, selv om Lundkommisjonen etter hans

oppfatning ikke gikk d

Vi fastslår at Asbjørn foregått i det øvre skik

Å strekke en t indikerer at grov spic Ringvold gikk av i 19 da kontreadmiral Jan hadde VI grad i St. Joh

Frimurer ledet s

Mathiesen sier han ar periode var Statsmini Han hadde X grad i St

Kilder:

- 1 Lund Rapporten 1
- 2 Rolf Sønstelie, Ve
- 3 Stein Aabø, Verde
- 4 Lund-rapporten, 1
- 5 Viggo Johansen, I styrer Norge, A
- 6 Vi som styrer Nor
- 7 Lund-rapporten,
- 8 Lund-rapporten, s
- 9 Lund-rapporten, s
- 10 Den Norske Frim
- 11 Aftenposten, 11. d
- 12 Den Norske Frim

oppfatning ikke gikk dypt nok ned i materialet. 11

Vi fastslår at Asbjørn Mathiesen har hatt mulighet til å kontrollere alt som har foregått i det øvre skikt i det politiske Norge gjennom hele 40 år.

Å strekke en telefonlinje fra e-sjefens bolig og til sin egen bolig, indikerer at grov spionasje kan ha foregått. Dette var aktuelt helt fra Hans Ringvold gikk av i 1956 og til frimureriet igjen hadde kontroll med e- tjenesten da kontreadmiral Jan Ingebrigtsen overtok som e-sjef i 1979. Jan Ingebrigtsen hadde VI grad i St. Johannes Logen Haakon til de tre Lys. i Oslo 12

Frimurer ledet statsministerens kontor

Mathiesen sier han arbeidet på oppdrag fra Statsministerens kontor. I en 30-års periode var Statsministerens kontor ledet av departementsråd Dag Berggrav. Han hadde X grad i St. Johannes Logen St. Olaus til den hvite Leopard.

Kilder:

- 1 Lund Rapporten 1996, side 9.
- 2 Rolf Sønsteli, *Verdens Gang*, 12. des. 1996.
- 3 Stein Aabø, *Verdens Gang*, 12. des. 1996.
- 4 Lund-rapporten, 1996, side 507.
- 5 Viggo Johansen, Pål T. Jørgensen og Finn Sjøe, *Vi som styrer Norge*, Aventura Forlag, Oslo, 1992 .
- 6 *Vi som styrer Norge*, side 132.
- 7 Lund-rapporten, side 474.
- 8 Lund-rapporten, side 469,
- 9 Lund-rapporten, side 468.
- 10 Den Norske Frimurerorden, Matrikkel 1967 og 1993.
- 11 *Aftenposten*, 11. desember, 1996.
- 12 Den Norske Frimurerordens matrikkel, 1996/97. -

33. FRA SVEIN BLINDHEIMS BERETNING

Major Svein Blindheim var en av de fagmilitære som ble tatt ut for å gi Stay-Behind mannskapene opplæring. Han har skrevet om sitt virke i boken "Offiserer i Krig og Fred" som kom ut i 1981. Blindheim ble anklaget for brudd på militært taushetsløfte og dømt til 75 dagers fengsel, som følge av boken. Jeg gjengir her deler av avsnittet som heter "Inn i edderkoppens nett":

"Det hadde seg slik at Norge - i djupaste løyndom- var innblanda i eit trenasjons prosjekt som tok sikte på å bygge opp spesielle motstandsgrupper over heile landet med tanke på ymse krisesituasjoner. Ingen kunne vel betre enn vi Lingekarene forstå verdien og nytten av å ha eit slikt apparat ferdig i påkommande tilfelle. Det lå i saka sin natur at apparatet eller organisasjonen måtte stå utanfor det regulære militærstellet vårt og at det måtte drivast i absolutt løynd. Oppbyggingen av dette apparat gikk føre seg i direkte og avtalefesta samarbeid med etterretningstenesta til britane og med den gjenoppretta amerikanske etterretningsorganisasjonen CIA...

Det er forsvarsministerens idé og initiativ. Han hadde og handplukka dei som arbeidde i apparatet. Teoretisk var det Storting og regjering som avgjorde militærpolitikken vår og det militære utførte berre denne politikken. Vi var i ferd med å bygge opp eit militært apparat utanfor demokratisk kontroll... Personer i sentrum av offentlig liv i Norge plasserer vener og kjente i maktposisjoner. Dei får ikkje stillingane etter val kanskje ikke etter fortene helle. Kven skal kontrollere det dei gjer? Eg måtte godta at eg skal arbeide i et hysj - hysj- apparat som offisielt ikkje eksisterer, sit i ei stilling, utnemnd embetsmann som eg er, som ikkje er lovleg oppretta, og arbeider saman med personer som ikkje er tilsett militær-stellet i det heile tatt, men som allikevel utøver militær makt. Sjølv om apparatet, som tydeleg representerte "en forøkelse at Rigets Landmakt", ikkje var godkjent av Stortinget, tenkte eg etter forsikringer fra den forsiktige, omstendige Haugland - en nær venn at forsvarsministeren - og Harbitz Rasmussen at forsvarsministeren ikkje bryt lova. Ikkje tenkte vel eg på lova om ansvar, ho som set straff for statsråder som let være å gi opplysninger til Stortinget, og at regjeringa sjølv blei ramma av brot på lova om ansvar.

Arbeidet vårt skulle vere ein lekk i ein større internasjonal sammanheng. Initiativet var britisk, og dei byrja vel å tenkje ut planane omlag samstundes med at Churchill foreslo at vestmaktene skulle bruke atombomber mot Sovjet- unionen. Så drastisk gjekk ikkje Det Norske Arbeiderpartiet tilverks, trass i Gerhardsens Kråkerøy tale, men dette parti åleine må ta ansvaret for at Norge var involvert i hemmelige prosjekt av denne typen som eg no skulle bli med på.

USA kom med seina Atlanterhavet skreiv i sideorganisasjonene. førtegn av det eg s Undervegs kunne ein ymse sprog fra au verksemda også omf med fly og ballong. krigstida om å late enno.

Det var spe geriljatakikk eg sk offiser kunne berre eg altså berre gam til 1947, no disp Kioskkompani, meo forsvarrets etterret var utnemnd til sje rent politisk...

Det var Nor kontortid. På dess det vidare arbeid organisasjonen søsterorganisasjo reiseruter. Sjølv gruppa var både

På møtet drøft nordmenn var b sjoner frå andre

Den først en kjenning frå aldri så mykje L finne gruppeme ikkje påtale - kv i miljø der mili har stått sterka prosaisk som organisasjonen "Kontor

USA kom med seinare - først ved dei tider da dei vestlege landa kring Atlanterhavet skreiv under NATO-pakta i 1949. Med i Apparetet høyrde også sideorganisasjonene. Ein av desse var offensiv, vi kan seia med motsatte fortegn av det eg sjølv var med på, dreiv altså aktiv spionasje- verksemd. Undervegs kunne ein ikkje unngå å støyte borti personer som tala finsk og ymse sprog fra austlege granneland. Mange år seinare fekk eg vite at verksemda også omfatta innsmugling av agentar i Sovjetrussisk nord område med fly og ballong. Eg kunne nok lett ha funne ut mykje meir, men regelen fra krigstida om å late at augo for slikt eg ikkje sjølv stelte med satt djupt i meg enno.

Det var spesielt opplæring i våpen og våpenbruk, sabotasje og geriljatakikk eg skulle drive med, fekk eg vita. At eg var regulært utdanna offiser kunne berre vere bra. I dette hemmelege, halvmilitære apparetet møtte eg altså berre gamle kjenningar. Leiar var Jens Henrik Throne Norlie, offiser til 1947, no disponent og seinare administrerande direktør i Narvesen Kioskkompani, medlem av Linge-Klubben. Formelt var Apparetet plasert i forsvarrets etterretningsavdeling, der Vilhelm Andreas Wexelsen Evang nylig var utnemnd til sjef. Evang var ikkje offiser, og alle såg på utnemninga som rent politisk...

Det var Norlie som leidde stabsmøtene våre, stort sett utanfor hans eiga kontortid. På desse møte summerte vi røynslene frå verksemda og la planer for det vidare arbeidet. Ved månedskiftet oktober november 1950 reiste fleire i organisasjonen til eit viktig møte i London, i kontora til den britiske søsterorganisasjonen. Delvis reiste vi kvar for oss, til ymse tider og med ulike reiseruter. Sjølv drog eg over København, Esbjerg, Harwich. I den norske gruppa var både Nordlie og Evang med...

På møtet drøfta vi vidare planer for dei kommande åra. Møtet med oss nordmenn var berre eitt av fleire som blei haldne med tilsvarende organisasjoner frå andre land...

Den første eg støytte på da eg byrja i tenesta hausten 1947 var således en kjenning frå før krigen, ein landskjent tillitsmann for Høgre. Om det var aldri så mykje DNA regjering som sette det heile i sving, så var det vanskeleg å finne gruppemedlemmer frå det radikale miljø. Kommunistar kom sjølvsagt ikkje på tale - kven hadde forresten slike kontakter? nei, då måtte vi heller leite i miljø der militærvesen, patriotisme, nasjonalisme og antikommunisme alltid har stått sterkt i Norge. Eg vil tro at skipsreder Meyer, kjend frå noe så prosaisk som en hjemmebrennersak, neppe var så langt unna tversnittet av organisasjonen med omsyn til miljø og sosial bakgrunn.

"Kontorsjef" Harbitz Rasmussen, som m. a. stelte med personellsaker,

passa på at deltakarane på eitt og samme kurs kom frå ulike deler av landet. Ikkje burde dei kjenne kvarandre på førehand, og aldri gjøre forsøk på å finne ut identiteten til kvarandre. Det var eitt mål at heile landet skulle dekkjast av slike grupper. På dei tre fire åra eg var med auka talet på utdanna gruppepersonell jamt og trutt...

Ei viktig oppgåve eg arbeidde mykje med, var å hjelpe dei lokale gruppeleiarane med å finne høvelege lagringsplassar for utstyret deira. Sommeren 1951 gjorde eg min første lengere tur i Nord-Norge for å levere utstyr til grupper der. Også Harbitz Rasmussen, Valter Hansen og Sven Ollestad var med. Sistnevnte var ein regulær offiser vi alle kjende frå Storbritannia. Han var med i Kompani Linge til vårparten 1942, då han gjekk over til det norske fallskjermkompaniet, truleg i samband med uroa etter Martin Linges død. Då han tidleg på 1950-talet blei overført til vår organisasjon i etterretningstaben, gjorde han teneste i Garden. Nokre gonger måtte vi - og dei lokale gruppemedlemmene - frakte utstyret over lange strekninger i ulendt terreng, andre gonger nytta vi terrenggående kjøretøy, til dømes innover ei fjellvidde. Våpna og alt sabotasjemateriellet var amerikansk eller britisk, men alt feltutstyret var norsk. Ein gong då vi var i beit for sabotasjemateriell blei det ordna slik at eg heilt aleine flaug over til Storbritannia, der flyet vart lasta opp med det manglande. Slikt ordna teknokratane seg imellom, og eg veit ikkje om rekneskap og revisjon avslørte fiksinga.

Sommaren 1952 var eg igjen i Nord-Norge, denn gongen med ordre om å møte Vilhelm Evang ein stad i Finnmark. Ved eit "uhell" var det funne eit lager som inneholdt våpen, sabotasjemateriell og utstyr, feltutstyr o. a. Arne Ekeland, 2 etterretningstabens mann i Aust-Finnmark hadde slått alarm og bede om assistanse frå Oslo. Rein flaks og kald krig gjorde at vi kunne dysse ned funnet.

Alt oftere stilte eg meg sjølv spørsmålet om det eg held på med var lovleg, om kven som eigentleg hadde satt det i gang, og om kontrollen med dette og med andre ting eg ikkje kunne unngå å sjå. Eg spurte meg sjølv om lovverket vårt kanskje ikkje har kvalifiserte regler for å auke krigsmakta når det kan gjerast så lett. Ein ting var at krigsministeren kanskje var fullt orientert om kva det heile gjekk ut på - han hadde jo sjølve starta det, og vi hadde fleire samla møter med ham. Men forsvarsministrar kjem og går. Kven garanterer at "apparatet" ikkje blir brukt på feil måte, at det ikkje blir som einskilde at mellomkrigstidas kvitegardistar. Det kan jo og nyttast mot indre fiender. Kven er då fienden? ?

Eg blei meir og meir overtydd om at vi held på å bygge opp noko som var mykje fastare og som bar meir i seg enn dei lause, dårleg opplærte og utrusta Milorg-gruppene i slutten at okkupasjonstida. Det som kanskje gjorde

meg re
enn a
å tvile,
personl
Bernt I
eigenski
represen
visse til
nasjona

Kilder:
1. Major
2. Oberst
St. O

meg reddast, var at dess meir eg tenkte over det heile, kunne eg ikkje sjå anna enn at gruppene var høgrevridde. Eg fann aldri svar som fekk meg til å slutte å tvile, for eg visste at Stortinget ikkje var kjend med saka. Sjølv hadde eg personlege samtaler med ein stortingsrepresentant for Høgre, sivilingeniør Bernt Ingvaldsen, direktør for National Industri i Drammen. Ingvaldsen i eigenskap av direktør for ein stor bedrift, ikkje i eigenskap av stortingsrepresentant, fekk vite at Forsvarstabens etterretningsavdeling held på med visse tiltak i tilfelle en akutt situasjon. Dei parlamentariske leiarane i nasjonalforsamlinga fekk ikkje vite noko som helst etter det eg kjenner til.“

Kilder:

- 1 Major Svein Blindheim, *Offiserer i Krig og Fred*, 1981.
- 2 Oberstløytnant Arne Ekeland, VIII grad, St. Johanneslogen St. Olaus til den gylne Murskje. (1972).